

MITUNA MPE BIYANO (BOPESI SIDA NA NZELA YA MAKILA)

M. Ndenge nini VIH epesamaka na nzela ya makila ?

E. VIH efandaka na makila, virus (mikolobe) esimbaka liboso biteni ya mike ya kati ya nzoto na kombo ya cellules CD4. Biteni yango nde ebatelaka nzoto liboso ya bokono. Virus elembisaka makoki ya kobatelama ya nzoto mpe ba oyo bazali na VIH/SIDA, bazali na mokoki mingi mingi te ya komibatela liboso ya bokono mosusu. Moto oyo azali na virus te akozwa yango soki ekoti na biteni mike ya nzoto (cellules).

Ekoki kosalema na nzela ya makila. 5 to 10 % ya bozwi VIH esalemaka na nzela ya makila.

M. VIH epesamaka mingi na nzela ya bosangisi nzoto: Kasi banani bazwaka yango mingi na nzela ya makila?

E. Bopesi VIH na nzela ya makila esimbaka mingi masanga misato ya bato.

Lisanga ya liboso ezali bato oyo basalelaka makaya ya makasi (diamba) na nzela ya misisa ya makila, tango basalelaka tonga se moko bato ebele to mbala ebele mpona kotia makaya ya makasi na misisa ya makila na bango. Bango, bazalaka na libaku monene ya kozwa to ya kopesa VIH. Ata kutu soki virus efandi na polele (ezwi mopepe ya moyi) ekowumela te pona ekufa, tonga ebombaka VIH malamuna pona ekufa te. Boleki ya virus kowuta na tonga kokota mbala moko na misisa, ezali nzela moko ya pasi te ya bozwi virus mpe yango ezali ya tembe te, bato ebele bazwi VIH mpe na nzela wana. Baye bapesaka makila to bazongisaka bango makila bazali mpe lisanga oyo bazali na libaku tango mosusu ya kozwa VIH, kasi yango ezalaka lisusu penza te mpona makila yambo ya kobenda to ya kozongisa yango epayi ya moto, baminganga bakomi kotala yango mpe bisaleli malamuna na machine.

M. Likambo nini mpona ba minganga oyo batalaka makila ya VIH?

E. Likama oyo ekoki kokomela minganga bakoki komitobola tonga oyo ezalaki na VIH, kasi ezali na bokebi oyo basengeli balanda pona kokima VIH. Na kati ya bokebi wana, kolanda kisi ya VIH/SIDA pona baminganga wana mpe etindami. Pona koyeba mingi kende na ba lopitalo.

M. Banzela nini esengeli mpona kokima lolenge oyo ya kozwa VIH?

E. Lokola tolobaki yango liboso; sikoyo yambo ya kozwa to kopesa makila epayi ya moto, minganga batalaka yango na machine. Topesi toil epayi ya basaleli makaya makasi, basalela tonga moko bato ebele to mbala ebele, masanga ebele ezali kobongisa makambo yango. Soki tonga ya sika ezali te, okoki kosalela bisaleli misusu (lokola pipo, lutu, coton na tonga) oyo ba ttokisa na mayi ya javel.

Ba mboka mosusu babongoli mibeko na bango, basali ete bokoki kosomba to kozwa tong ate soki monganga atindi yo te.